

Rinnakkaistallentaminen tekee hyvää – kaikille!

Pekka Olsbo
Jyväskylän yliopiston kirjasto

Taustaa rinnakkaistallentamiselle

■ **Avoim julkaiseminen** (Open publishing, Open Access)

Avoimella julkaisemisella tarkoitetaan tieteellisen tiedon vapaata levitystä. Tieteellinen julkaisu on avoimesti saatavissa, kun se on sekä tiedeyhteisön että suuren yleisön luettavissa Internetistä ilmaiseksi ja esteettömästi. Avoin saatavuus edellyttää mahdollisuutta lukea, kopioida, tulostaa ja linkittää julkaisu.

Taustaa rinnakkaistallentamiselle

Avoin julkaiseminen voidaan toteuttaa eri tavoin:

- **Open Access -lehdet**, ns. kultainen avoimuuden tie (**golden OA**). Lehtien toimintaperiaatteena avoimuus. Ei tilausmaksuja vaan kustannukset katetaan kirjoittajamaksuilla (APC, article processing charge), yleensä 500-4000 €/artikkeli.
- Hybrid Open Access, tilausmaksullisia lehtiä, joista kirjoittaja voi ostaa yksittäisen artikkelin vapaaksi. Maksu yleensä 1000-4000 €/artikkeli.

Taustaa rinnakkaistallentamiselle

Avoin julkaiseminen voidaan toteuttaa eri tavoin:

- **Rinnakkaistallentaminen**, ns. vihreä avoimuuden tie (**green OA**). Julkaisun rinnakkaiskopio, yleensä ns. AAM (author ~~or~~ accepted manuscript), final draft tai post print -versio talletetaan joko organisaatiokohtaiseen tai tieteenalakohtaiseen julkaisuarkistoon. Noudatetaan yleensä kustantajan vaatimia embargoaikoja (viiveaika, yleensä 6-24 kk, jonka kustantaja on määritellyt artikkelien avaamiselle julkaisuarkistoissa). Kirjoittajalle ilmaista.

Kustantajat suhtautuvat myönteisesti

- SHERPA/RoMEO-palvelu
<http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php>
- N. 1000 rinnakkaistallentamisen ehdoitta sallivaa kustantajaa, n. 80 % kaikista sallii jonkin artikkeliversion tallentamisen.
- Suomesta palvelussa on listattu 32 kustantajaa, yhteensä 45 lehteä. 24 kotimaista kustantajaa sallii jonkin version rinnakkaistallentamisen. Tiedot Sherpassa usein vajavaisia. Mutta myös hyviä malleja löytyy:
[Suomen antropologi](#)
[Journal of Military Studies](#)

Miksi rinnakkaistallentaminen kannattaa sallia?

- Rinnakkaistallentaminen lisää lehden näkyvyyttä lisääntyvien artikkelilatausten kautta:
Human Technology: 2011-2016, 38 000 latausta [JYX](#)-julkaisuarkistosta.
Apples : Journal of Applied Language Studies: 2011-2016, 12 000 latausta JYX-arkistosta.
- Kaikki rinnakkaistalletetut artikkelit JYXissa yli 300 000 latausta.

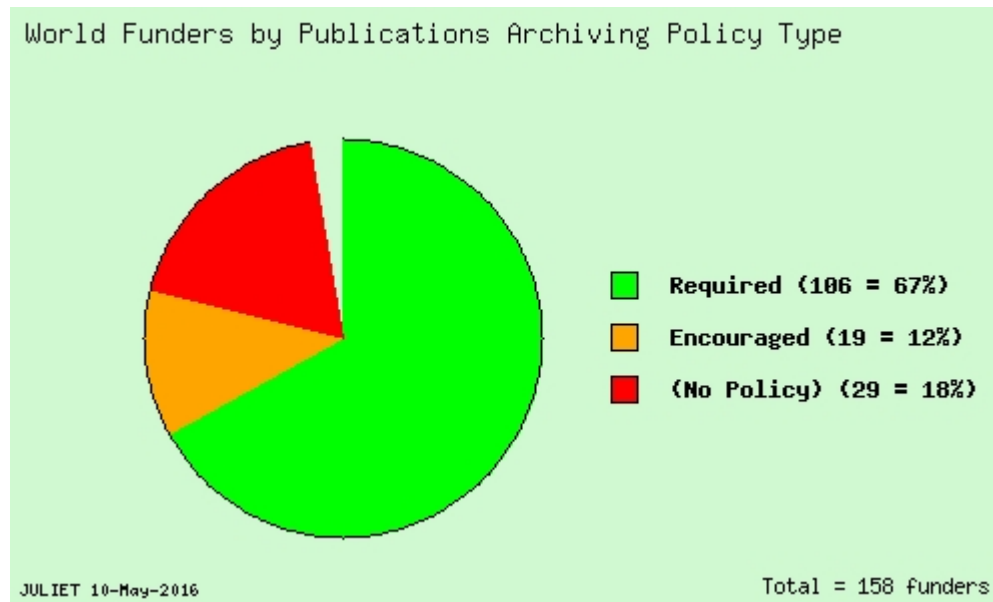
Miksi rinnakkaistallentaminen kannattaa sallia?

- *Elore*: JYX-arkistossa 15 artikkelia. Näitä on ladattu yli 2000 kertaa – n. 140 latausta/artikkeli
- *Liikunta ja tiede*: JYX-arkistossa 14 artikkelia, yli 3300 latausta – n. 240 latausta/artikkeli.
- Lisääntyvät latausmäärät markkinoivat aina lehteä:
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201408162364>
- Lisääntyvä lukijamäärä lisää myös potentiaalisten kirjoittajien määrää.

Miksi rinnakkaistallentaminen kannattaa sallia?

- Tutkimusrahoittajat/organisaatiot vaativat tutkimusjulkaisujen avoimuutta ja yhä enemmän juuri rinnakkaistallentamista.

<http://www.sherpa.ac.uk/juliet/stats.php?la=en&mode=simple>

Miksi rinnakkaistallentaminen kannattaa sallia?

- Tutkijat pitävät julkaisujen avoimuutta tärkeänä:
 - 97 % tutkijoista pitää tutkimusjulkaisujen avoimuutta hyvin (77) tai melko tärkeänä (20).
 - 89 % pitää yliopistojen julkaisuarkistoja hyvin (62) tai melko tärkeinä (27).
 - 86 % uskoo avoimen rinnakkaistallentamisen lisäävän tutkimuksen vaikuttavuutta ja tutkijan näkyvyyttä.

(Jyväskylän yliopiston kysely tutkijoille 3/2016)

Rinnakkaistallentaminen tekee hyvää kaikille

- Kirjoittaja: lisää näkyvyyttä omalle julkaisulle – lisää viittauksia omaan julkaisuun.
- Kustantaja:
 - lisää näkyvyyttä artikkeleille – enemmän näkyvyyttä koko lehdelle, lisää lukijoita – enemmän käsikirjoitusehdotuksia, lisää laatua.
 - Julkaisuarkistojen kautta varmistuu myös aineiston pitkäaikaissäilytys.
 - Rinnakkaistallennus ei myöskään aiheuta kustantajalle minkäänlaisia kuluja tai vaivaa, kun prosessista huolehtii yliopisto.
 - Rinnakkaistallennus ei muodosta yhtenäistä maksullisen julkaisun kanssa kilpailevaa verkkoversiota – rinnakkaistallennus koskee vain yksittäisiä artikkeleja.

Rinnakkaistallentaminen tekee hyvää kaikille

- Tutkimusorganisaatio: tutkimustoiminnan näkyvyys ja vaikuttavuus paranee, tutkimusperinnön säilyttäminen, vaikuttavuuden tutkiminen helpottuu.
- Tutkimusrahoittaja: rahoitettavan tutkimuksen näkyvyys ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus lisääntyy.
- Yhteiskunta: saa rahoilleen vastinetta, kansalaistiede mahdollistuu, innovaatiot lisääntyvät, tutkimuksen laatu paranee, tasavertaisuus lisääntyy.

Mitä rinnakkaistallentamisen sallivaan päätökseen sisältyy?

- Minne saa tallentaa?
 - minimi: avoimet julkaisuarkistot (organisaatio/tieteenalakohtaiset)
 - laajennetut oikeudet: tutkijaverkostot (Research Gate, Academia.edu., Zenodo)
- Mitä saa tallentaa?
 - käsikirjoitusversio (pre-print)
 - hyväksytty ja korjattu käsikirjoitus (post-print, AAM)
 - julkaistu versio, kustantaja pdf (publisher pdf)
- Mahdolliset viiveajat, embargot ym. versioille

Kuinka tiedot SHERPA/RoMEOon?

- Suomenkielinen lomake:
<http://openaccess.jyu.fi/lupalomakepohjia/sherpa-romeo>
- Tiedot kerätään ja toimitetaan keskitetysti SHERPA/RoMEO-palveluun.
- Kustantajien ei tarvitse huolehtia muusta kuin päätöksen tekemisestä ja omien ja sarjakohtaisten tietojen tallentamisesta lomakkeelle.
- Rinnakkaistallentamisen ehdoista on hyvä tiedottaa myös lehden kotisivuilla sekä kirjoittajan kanssa laadittavassa julkaisusopimuksessa.
- Tiedot toivotaan syyskuun 2016 loppuun mennessä

Alustavia tietoja on jo olemassa

- Jyväskylän yliopisto on kysynyt rinnakkaistallentamisoikeuksista 42 kotimaiselta julkaisijalta:
 - 25 antanut luvan rinnakkaistallentamiselle
 - 11 kielteistä vastausta
 - 5 ei ole vastannut
 - 1 vielä hieman epäselvä
- Luvan antaneista 12 sallii kustantaja pdf:n tallennuksen, 13 rajaa final draft -versioon.
- 6 julkaisijaa edellyttää 12 kk viiveaikaa, 19 sallii välittömän tallennuksen.

Teemme tietojen tallennuksen puolestanne

- Rinnakkaistallentamiselle jo luvan antaneet lehdet: Dimensio, Ethnologia Fennica, Finnish Economic Papers, Folkmålsstudier, Hippokrates, Kaltio, Kansantaloudellinen aikakauskirja, Kirkko ja kaupunki, Kulttuurintutkimus, Kuriositeetikabi.net, Liikunta ja Tiede, LIITO: Liikunnan ja terveystiedon opettaja, Lähde: historiatieteellinen aikakauskirja, Matematiikkalehti Solmu, Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica, NMI-Bulletin, Pilven Veikko, Puhe ja kieli, Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, Sotilasperinteen Seuran julkaisusarja, Suomen Lääkärilehti, Tempus, Thanatos, Työelämän tutkimus, Vanhustyö.
- Näiden lehtien ei tarvitse lomaketta täyttää, JY tekee sen puolestanne ja kysymme tarvittaessa lisätietoja.

Kiitos

Lisätietoja saa ja kysymyksiä voi esittää

pekka.olsbo@jyu.fi

johanna.lilja@tsv.fi

